

deixarem casos de *com*: sempre que el ms. escrivia *m* amb lletra, cosa que fa, per ex., en el f° 254v1, lín. 16. —⁹ No sempre la ignorà, almenys en comparacions de la mena de «fue encerrada en presión como a mojer sandía», *Hist. Troyana* (MzPi.), 58.16; 63.150. També el portuguès antic i avui allà els parlars populars han usat *com'* a, Leite, *RLus.* xxxiii, 199-200. —¹⁰ La de Carin Fahlin, dedicada espt. al català, opta per *quomodo* ad, *Mélanges Merlander*, 1943, 235-246. D'altres s'ocupen més dels llenguatges veïns, i voten sobretot per *quomodo* ac; veg. l'extens estudi de J. Vising, «*Quomodo* i de romanska språken», *Mél. Tobler*, 1895, amb suplement en *Studier i modern Språkvedenskap* VII (1920), 127-35. Rohlfs, s'ocupà més aviat de l'it. merid. *comu a* (*ZRPh.* XLII, 721-5) en el qual veia ac; després parlà del gascó, veg. *Le Gc.*, 132. —¹¹ Estudi bàsic per a l'ús castellà, *RFE* XII, 133-56. Per al castellà veg. el que en dic en el *DCEC* lín. b 8-15, amb més bibliografia. —¹² L'ús del *com* sense que resta lícit, encara que sigui arcaic, almenys en poesia. Crim de falsa estètica i de lesa beutat el que deixaren fer al vell Josep Carner els qui l'animaren a publicar, destruïda (segurament per fugir d'aquest *com*), en les O. C. la seva obra mestra *Excelsior* (excels sonet), deformant-ne, entre altres, el tercet final: «He reprès altre cop un camí solitari, / i *com* du a vostre cim, jo no puc reposar-hi, / oh muntanyes de pins, coronades de llum!»

CÓM, 'obi, petita conca per donar beurrall o per fer beure els animals', 'en particular les que hi ha sovint vora les fonts muntanyenques', del cèlt. CŪMBOS 'atuell enconcat, concavat', mot comú a les llengües indoeuropees i particularment cèltic (cf. bretó *komm* 'obi', irl. mj. *comm* 'atuell'), que des d'aquest sentit ha passat a designar valletes poc fondes (cat. *coma*) o ha estat usat amb caràcter adjectiu (cast. *combo*, *combado*). □ 1.ª doc.: 1380.

En un doc. d'aquesta data: «en la cort un *cóm* de porchs» (*BABL* VI, 470), «un *cóm* de fust» en un inventari de Ribes de 1404 (*DAG.*); «oubi per donar menjar als tocinos», Belv. 1803, Lab. 1839. Fora de l'ambient estrictament pagès, el mot és conegut sobretot per designar els abeuradors adjacents a una font o ullal d'aigua, sovint de pedra buidada, altres cops aprofitant amb aquest fi un tronc d'arbre, o sigui allò que en el Migjorn, i sobretot des de l'Ebre enllà, s'anomena *els bacis*. Altrament sovint es tracta d'un atuell usat per als porcs, o per a un altre ús rústic, que ben sovint pot ser de material més durable que el vegetal, i de faïçament no pas recent: a Olius de Cardener s'havia usat llargament, aplicant-ho al brocal del pou del molí de les olives, o a una antiga pica d'aigua beneïta, del S. XIII (Serra i Vilaró, *BCEC*, 1908, 140); a Esterri d'Aneu és una «pedra vaciada que se utilitza para abrevadero de animales» (Pol, p. 15), però a Cardós i Vall Ferrera em digueren pertot que era un tronc buidat (1932-35), a Arcavell era l'obi de donar menjar als porcs (1936), i a Adons el *Cóm de la Llau-*

na és una cavitat natural dalt de la serra, en la pedra, que s'omple d'aigua quan plou (1957).

Per a 'obi de font' el mot té una àrea pirinenca molt àmplia, des del Ripollès, alt Berguedà i Andorra fins als últims límits de la nostra Ribagorça; i cap al Sud baixa Segre avall fins al Baix Cardener (Clariana), Agramunt i Ager (*DAG.*; *AlcM* diu també Segarra i Penedès); tinc nota de fonts dites la *Font del kóm* o dels Còms, o bé el *Cóm* de tal lloc (Perles), els *Cóms de Casal* (Lavansa), per a les fonts mateixes, en una munió de pobles del Segre mitjà, de l'Alt i Baix Pallars i de Ribagorça: pertot amb *o* tancada. A la zona de transició cap a l'aragonès no és estrany doncs que es produeixi una acostumada metafonía davant la -u final; és possible que llavors la metafonía actués només davant la -u del singular, però no davant -os del plural; i és segur que, segons els hàbits de l'aragonès oriental, la vocal final fos més làbil davant la -s del plural que no en singular: això explicaria que a Vallabriga em vagin donar com a forma local *kúmo* «pílón», i que no obstant hi hagi damunt el poble la Colladeta *des kóms* (1957). És clar que alternances tan delicades les pertorba aviat l'analogia, i, per tant, a tota la zona Isàvena-Cinca lluitin les formes en *ú* amb les en *ó*: a Bisaurri *kúm* però a Benasc *como* («pesebre de los cerdos y gallinas, que hacen ahuecando un tronco de árbol»: «posa la pastura al *como* dels llitons», Ferraz, 41), els *Cumos del Barranc* al peu de Vallabriga; un *kúmo* de fuente a Seira i a S. Juan de Plan, enfront de *Canal des Còms* damunt Campo, i analògicament «Fontaràbias és una abeurada en *kúmos* de madera», Gavàs (1965); més a l'O. ja només veig *Fuente los Kómos* (Senegüé, Escuer, 1966).

L'àrea del mot no s'interromp al Pirineu, car a la V. d'Aran *kúm* apareix de dalt a baix (*Cor., VocAran.*), i no sols en el sentit d'abeurador o 'obi de porcs', i *kumáda* com a col·lectiu de tots els *cóms* d'una font, sinó també, segons el *DAG.*, per a recipient per fer formatge, en els orris; i Rohlfs detalla l'àrea del mot al llarg dels Pirineus Gascons (*BbZRPh.* LXXXV, § 259). Deu arribar força més al Nord, fins als límits alvernesos, car en el Dept. del Cantal hi ha un molí anomenat *Les Coms*, i tres poblets o domaines dits *Les Coms* o *Les Comps* (Amé, *DictTop.*); va passar també a certs dialectes alemanys (Suïssa, Baviera, Tirol) *kumme* 'obi per a animals' i 'cisterna', i en alguns parlars neerlandesos i baix-alemanys apareix encara per a una mesura o una gaveta (Frings, *GermRom.*, 94-95). Per a l'etim. hom va vacillar entre el cèltic i l'hellenisme *cymba* 'barca': Schuchardt (*ZRPh.* xxiii, 185) defensà això últim (amb assentiment del *REW*, 2440 i Bruch, *W. u. S.* II, 167), i d'altres vaciàren o no ho veien clar (cf. Frings i Krüger, *VKR* II, 146; *Hochpyr.* A, I, 102). Però els millors (Jud, *ZRPh.* xxxviii, 40; Rohlfs; Bloch; *DCEC* I, 864a; Bolelli, *ItDial.* xvii, 186; Pokorny, i ja Thurneysen, *Keltorum.*, 55) no dubten de l'origen cèltic. Sembla que aquells donaven valor a la y i a la definició de la glossa «*cymba* est fundus navis» (*CGL* v, 617.28), però això no és més que una còpia del conegut pas-